

Табієв Акіф,
*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
аспірант кафедри міжнародного приватного
права і порівняльного правознавства*

КОНЦЕПЦІЯ ОСОБИСТІСНОГО ЗНАННЯ МАЙКЛА ПОЛАНІ

Майкл Полані був видатним хіміком та філософом. Теорію неявного знання Полані вважав головним результатом своєї теоретичної діяльності. Основним стрижнем концепції неявного знання є положення про існування двох типів знання: центрального, або явного, зовнішнього, і периферійного, неявного, прихованого, імпліцитного (внутрішнього).

Перед тим як почати розглядати цю концепцію слід визначити що таке «знання». Категорія «знання» є одною з ключових категорій онтології та гносеології. Це є головний компонент свідомості, засіб її існування. Знання визначають як розуміння людиною дійсності, відображення її у вигляді усвідомлених чуттєвих і абстрактних логічних образів [1, с. 218-219].

Проаналізувавши книгу Полані «Особистісне знання», можливо побачити, що розглядаючи процес пізнання Полані звертав особливу увагу на наступні невід’ємні складові цього процесу:

об’єктивність. Жодне дослідження не може бути абсолютно об’єктивним, оскільки будучи людськими істотами, ми неминуче змушені дивитися на Всесвіт з того центру, що знаходиться всередині нас, і говорити про нього в термінах людської мови, сформованої нагальними потребами людського спілкування. Полані зазначав: «Будь-яка спроба повністю виключити людську перспективу з нашої картини світу неминуче веде до нісенітниці» [2, с. 176];

ймовірність. Саме виходячи з цього аспекту Полані і формулює свою концепцію особистісного знання. Метою своєї книги він бачив в тому, щоб показати, що абсолютна об’єктивність, що приписувалася зазвичай точним наукам, належить до розряду помилок і орієнтує на помилкові ідеали. Відкидаючи цю ілюзію, він запропонував інше явище — «особистісне знання». Особиста участь вченого присутня навіть у тих дослідницьких процедурах, які представляються найбільш точними. У науковому дослідженні завжди є якісь деталі, яким вчений не надає особливої уваги в процесі верифікації теорії. Вибір і перевірка наукової гіпотези — це особистісні акти, але, як всякі такі акти, вони припускають певні правила;

теорію ймовірностей можна розглядати як систему таких правил. Такого роду особистісна вибірковість є невід’ємною рисою науки. Саме з цієї тези Полані і виводить «особистісне знання»; порядок. Розуміння випадкових подій передбачає наявність впорядкованості певного типу, яку ці події відтворюють з волі випадку. Оцінка впорядкованості є актом особистісного знання. Ймовірні судження можуть відноситися як до випадкових систем, так і до вельми впорядкованих систем, які взаємодіють з випадковими системами. І хоча виявлення значимого порядку може виявитися ненадійним завдяки випадковим спотворенням, такого роду евристичні припущення все одно істотно відрізняються від простого вгадування результату випадкової події. Чиста випадковість ніколи не може породити значимого порядку, оскільки сама її суть полягає у відсутності такого. Тому не слід ставитися до структури випадкової події як до схеми, яка має осмислений порядок;

вміння і майстерність. Саме вони і підкреслюють особисті досягнення і вклад дослідника;

артикуляція (мова). Своєю інтелектуальною перевагою людина (в порівнянні з тваринами) майже цілком зобов’язана володінню мовою;

пристрасність. Пристрасність в науці — це не просто суб’єктивно-психологічний побічний ефект, але і логічно невід’ємний елемент науки. Пристрасність вченого, що робить відкриття, має інтелектуальний характер, який свідчить про наявність інтелектуальної, і зокрема наукової, цінності. Затвердження цієї цінності становить невід’ємну частину науки;

логічність твердження, критика сумніву та самовіддача. Всі ці складові Полані визначає як основні для обґрунтування особистісного знання. Як зазначає сам автор він «намагався показати, що будь-який акт пізнання включає в собі мовчазний і пристрасний внесок особистості, яка пізнає все, що стає відомим, і цей, вклад не є всього лише якоюсь недосконалістю, але є необхідний компонент будь-якого знання взагалі» [2, с. 178].

Як бачимо, Полані вперше сформулював концепцію неявного знання, згодом використану Т. Куном, де він продовжив її розкривати через дослідження «коперніканського перевороту» [3, с. 64]. Майкл Полані сформулював цікаву епістемологічну концепцію, в якій головну роль надав саме особі дослідника, заперечуючи абсолютну об'єктивність наукових досліджень, яка переважала в філософських колах того часу.

Література:

1. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. 2-ге вид., переробл. і допов. Х. : Право, 2018. 432 с.
2. Майкл Полані. Личностное знание. М.: Прогресс, 1985. 344 с.
3. Данильян О. Г. Організація та методологія наукових досліджень : навч. посіб. / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків, 2017. 448 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Кафедра філософії

ФІЛОСОФІЯ І ПРАВО

Тези доповідей
XVI Міжнародної наукової конференції
аспірантів та студентів
(22 травня 2020 року)

Харків
«Право»
2020

УДК 340.12

Ф56

Організаційний комітет:

Голова – А. П. Гетьман, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Члени: О. Г. Данильян, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії; С. Б. Жданенко, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії; І. І. Коваленко, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії; Г. В. Коваленко, кандидат юридичних наук, асистент кафедри філософії

Тези друкуються мовою авторів у авторській редакції

Філософія і право : тези доп. XVI Міжнар. наук. конф. аспірантів та студентів (22 трав. 2020 р.). – Харків : Право, 2020. – 474 с.

ISBN 978-966-998-003-8

У пропонованій до уваги читачів збірці тез і повідомлень XVI Міжнародної наукової конференції аспірантів та студентів «Філософія і право» висвітлюється широке коло як загальнофілософських проблем, так і різноманітних аспектів філософії права. Певна частина матеріалів конференції розвиває і поглиблює філософські уявлення у царині правової онтології, правової антропології, теорії правових цінностей, теорії пізнання права та інституційного виміру права. Деякі напрацювання містять спроби не тільки по-новому підійти до осмислення вже достатньо розробленої проблематики, а й виявляються кроком на шляху пізнання раніше не відрефлектованого шару правової реальності. У цьому сенсі зміст нижченаведених тез засвідчує зацікавленість майбутніх фахівців права у більш глибокому теоретичному освоєнні тих феноменів правової реальності, пізнання яких є умовою розв'язання нагальних практичних завдань правотворчого й правозастосовного характеру в контексті гідного виконання професійної місії у розбудові правової державності в Україні.

УДК 340.12

Адреса редакційної колегії:

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
вул. Пушкінська, 77, Харків, 61024, Україна

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2020
© Оформлення. Видавництво «Право», 2020

ISBN 978-966-998-003-8